

Η σχέση της ερμηνείας με την τεχνική στο πιάνο

Δρ. Χριστόδουλος Βασιλειάδης

Το κεφάλαιο «ερμηνεία» καθώς και το κεφάλαιο «τεχνική» είναι ίσως από τα δυσκολότερα κεφάλαια στο χώρο της μουσικής και ιδιαίτερα στο χώρο του πιάνου. Πολλοί καθηγητές του πιάνου και πιανίστες δίνουν υπερβολικό βάρος στην ερμηνεία και παραθεωρούν την τεχνική ενώ άλλοι υπερτιμούν την τεχνική σε μεγάλο βαθμό και υποτιμούν την έννοια της ερμηνείας.

Κατ' αρχήν θα πρέπει να πούμε ότι τόσο η τεχνική όσο και η ερμηνεία είναι δύο κεφάλαια στο χώρο της μουσικής και πιο ειδικά του πιάνου, τα οποία είναι και τα δύο ουσιώδη. Δεν μπορεί κάποιος καθηγητής να δίνει βαρύτητα σε ένα από τα δύο αυτά στοιχεία και να μη διδάσκει το άλλο. Δεν μπορεί να έχει σωστή ερμηνεία αν δεν έχει σωστή τεχνική, ούτε μπορείς να έχεις σωστή τεχνική αν δεν έχεις σωστή ερμηνεία.

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η ερμηνεία δεν διδάσκεται ενώ η τεχνική μπορεί να διδαχθεί. Η ερμηνεία ουσιαστικά είναι κάτι που φέρει από μέσα του ενδογενώς ο καλλιτέχνης. Γι' αυτό και μπορεί κάποιος να έχει «καλή τεχνική» αλλά στην ερμηνεία να υστερεί. Ασφαλώς μπορεί να υπάρχουν στοιχεία της ερμηνείας, τα οποία να μπορούν να διδαχθούν από ένα έμπειρο καθηγητή του πιάνου. Αυτά τα στοιχεία μπορεί να εντοπιστούν από τον καθηγητή ανάλογα με το είδος του κομματιού, το οποίο θα εκτελέσει, ανάλογα δηλαδή με τον αιώνα, που έχει γραφτεί το κομμάτι (αν δηλαδή είναι γραμμένο στην μπαρόκ, κλασική, ρομαντική περίοδο ή είναι σύγχρονο), τον συνθέτη και το είδος του κομματιού (αν δηλαδή είναι σονάτα, ροντό, κονσέρτο, σουίτα κλπ.). Ο έμπειρος καθηγητής μπορεί να διακρίνει μέσα στα κομμάτια αυτά τα στοιχεία, τα οποία θα βοηθήσουν στο να ερμηνεύσει σωστά ο μαθητής το συγκεκριμένο κομμάτι. Έτσι π.χ. μπορεί να διδαχθεί ο μαθητής πώς να εκτελεί τα μουσικά στολίδια, ανάλογα με τον αιώνα και τον συνθέτη. Ακόμη μπορεί να διδαχθεί το ύφος του κομματιού, αν δηλαδή είναι χαρμόσυνο, πένθιμο, εμβατήριο, χορός, βαλς κλπ. Όμως δεν θα μπορούσε ποτέ να διδαχθεί την ουσία της ερμηνείας, δηλαδή το πώς θα ερμηνεύσει ένα κομμάτι. Αυτό είναι κάτι εντελώς προσωπικό και γι' αυτό αφορά αποκλειστικά τον ερμηνευτή.

Ο μαθητής ασφαλώς μπορεί να πάρει ιδέες, ακούγοντας άλλες εκτελέσεις του ίδιου κομματιού από διακεκριμένους πιανίστες. Μπορεί ακόμη να βοηθηθεί ακούγοντας αυτές τις εκτελέσεις, μελετώντας πώς ο συγκεκριμένος πιανίστας ερμηνεύει το κομμάτι αυτό. Είναι γνωστό ότι κάθε πιανίστας έχει τη δική του ερμηνεία στο συγκεκριμένο κομμάτι και είναι χρήσιμο ο μαθητής να μελετήσει αυτή την ερμηνεία, έτσι ώστε να μπορέσει να μαζέψει χρήσιμες πληροφορίες για το πώς ερμηνεύουν διάφοροι πιανίστες το συγκεκριμένο κομμάτι. Όσοι είναι οι πιανίστες άλλες τόσες ερμηνείες υπάρχουν. Έτσι σταδιακά θα αποκτήσει και την δική του ερμηνεία, η οποία θα είναι μοναδική. Όμως ο μαθητής πρέπει να προσέξει να ακούει διάφορες εκτελέσεις όχι προτού μάθει το κομμάτι αλλά μετά, αφού έχει ολοκληρώσει την μελέτη του στο συγκεκριμένο κομμάτι. Δεν ενδείκνυται να ακούει μια εκτέλεση προτού μάθει το κομμάτι, διότι τότε θα αντιγράψει ακριβώς όλα όσα εφαρμόζει ο πιανίστας, τον οποίο ακούει. Επί πλέον ο μαθητής πρέπει να μάθει να βλέπει την παρτιτούρα και να εκτελεί το κομμάτι, όχι να ακούει το ψηφιακό

δίσκο και να εκτέλει το κομμάτι. Πολλοί μαθητές καταφεύγουν στην εύκολη λύση και ακούνε πολλές φορές τα κομμάτια που θα μάθουν και έτσι τα μαθαίνουν με πιο πολλή ευκολία. Όμως αν πράττουν έτσι δεν θα μάθουν ποτέ να βλέπουν και να διαβάζουν. Δυστυχώς υπάρχουν ακόμη και στο εξωτερικό φημισμένες σχολές μουσικής, στις οποίες βάζουν τους μαθητές και ακούνε το κομμάτι προτού το μάθουν.

Πριν πολλά χρόνια παρακολούθησα masterclasses στο Royal Academy of Music με τον διακεκριμένο πιανίστα Tamas Vasary. Μας είπε και την ακόλουθη ιστορία. Κάποια φορά είχε παρευρεθεί σε μια συναυλία. Όταν τελείωσε η συναυλία πήγε να συγχαρεί τον πιανίστα. Ο πιανίστας τότε τον ρώτησε αν του άρεσε η ερμηνεία που έδωσε στα κομμάτια. Ο Tamas Vasary τότε του απάντησε ειλικρινά και του είπε ότι δεν του άρεσε. Ο πιανίστας απόρησε διότι όλα τα στοιχεία που είχε υιοθετήσει στην ερμηνεία του ήταν από ηχογράφιση του Tamas Vasary. Τότε κατάλαβε και ο Tamas Vasary ότι ούτε και η δική του ερμηνεία στα κομμάτια αυτά του άρεσε! Γι' αυτό είναι σημαντικό αφού κάποιος μελετήσει τις διάφορες ερμηνείες, που δίνουν οι πιανίστες στο συγκεκριμένο κομμάτι, τελικά να υιοθετήσει τη δική του προσωπική ερμηνεία.

Όσον αφορά την τεχνική, θα μπορούσαμε να πούμε ότι υπάρχουν διαφόρων ειδών τεχνικές που προέρχονται από διαφορετικές σχολές καθώς και διαφορετικούς πιανίστες. Κατ' ουσία όσοι είναι και οι πιανίστες υπάρχουν και τόσες τεχνικές. Κάθε πιανίστας έχει την δική του προσωπική τεχνική, καθώς και τη δική του προσωπική ερμηνεία. Ασφαλώς κάθε πιανίστας ακολουθεί κάποιες βασικές αρχές, οι οποίες προσδιορίζουν κάποια σχολή, αλλά στη λεπτομέρειά τους ο πιανίστας είναι που διαμορφώνει την δική του τεχνική.

Γι' αυτό δεν μπορούμε να παραθεωρούμε τη ερμηνεία σε βάρος της τεχνικής ούτε την τεχνική σε βάρος της ερμηνείας. Υπάρχουν πολλών ειδών ασκήσεις σε ποικίλα βιβλία, μέσω των οποίων μπορεί κάποιος να αποκτήσει σωστή τεχνική. Ασφαλώς τη σωστή τεχνική πρέπει ένας μαθητής να την διδαχθεί ζωντανά από έμπειρο δάσκαλο του πιάνου. Ασφαλώς και την ερμηνεία πρέπει να διδαχθεί ο μαθητής, όσο μπορεί να διδαχθεί, κοντά σε έμπειρο δάσκαλο του πιάνου. Ένα ουσιώδες μέρος της ερμηνείας είναι και ο σωστός ήχος, που πρέπει να παράγεται από τον πιανίστα, ανάλογα ασφαλώς με το χώρο στον οποίο βρίσκεται. Διαφορετικός είναι ο ήχος, που θα παράξει ο πιανίστας αν βρίσκεται σε ένα μικρό δωμάτιο, ή σε μια μικρή αίθουσα συναυλιών ή σε μια μεγάλη αίθουσα συναυλιών.

Τόσο ο καθηγητής του πιάνου όσο και ο μαθητής, όταν μάθουν ένα συγκεκριμένο κομμάτι, πρέπει να εισέλθουν μέσα στο πνεύμα, στο οποίο διακατεχόταν ο συνθέτης, όταν συνέθετε το κομμάτι. Ο συνθέτης, γράφοντας ένα έργο, θέλει να στείλει κάποια μηνύματα προς τους ακροατές. Μερικές φορές το κομμάτι είναι ρομαντικό, δηλαδή εκφράζονται κάποια συναισθήματα απέναντι σε ένα πρόσωπο ή μία κατάσταση ή περιγραφικό (βλ. προγραμματική μουσική). Κάποιες άλλες φορές ο συνθέτης θέλει να τονίσει κάποιες ιδέες και ιδανικά, τα οποία είναι διαχρονικά και παραμένουν αναλλοίωτα στο χρόνο. Είναι σημαντικό ο πιανίστας να μελετήσει το κομμάτι σε βάθος και να βρει αυτά τα συναισθήματα και ιδέες, με τα οποία ο συνθέτης ήταν διαποτισμένος, όταν έγραφε το συγκεκριμένο κομμάτι. Αν ο πιανίστας δεν μπορέσει να κάνει αυτή την

εμβάθυνση, δεν θα μπορέσει ποτέ να ερμηνεύσει σωστά το συγκεκριμένο κομμάτι. Θα εκτελεί απλά νότες χωρίς κανένα περιεχόμενο.

Τελικά πιστεύω ότι ο κάθε μαθητής του πιάνου και ο κάθε πιανίστας, αφού μάθουν το κομμάτι ή ακόμη και κατά τη διάρκεια της εκμάθησης του, πρέπει να μπορέσουν να διαμορφώσουν τη σωστή, όσο γίνεται, ερμηνεία του κομματιού έτσι ώστε να μπορέσει και το ακροατήριο να εισέλθει μέσα στο πνεύμα του κομματιού. Αν δεν μπορέσει ο πιανίστας να διαμορφώσει μια συγκεκριμένη ερμηνεία, τότε ούτε και το ακροατήριο του θα μπορέσει να κατανοήσει το τι θέλει να μεταδώσει τόσο ο συνθέτης όσο και ο ερμηνευτής. Ο πιανίστας απλά θα εκτελεί νότες, σωστές μεν αλλά χωρίς νόημα και περιεχόμενο. Αυτός είναι και ο λόγος, για τον οποίο αρκετές φορές το ακροατήριο δυσφορεί ακούγοντας μια κακή εκτέλεση.

Κλείνοντας θα ήθελα να τονίσω ότι τόσο ο συνθέτης όσο και ο ερμηνευτής έχουν εξίσου σημαντικό ρόλο. Ο συνθέτης πρέπει να μπορέσει να εξωτερικεύσει σωστά το εσωτερικό του κόσμο και ο ερμηνευτής να ερμηνεύσει σωστά τα όσα ο συνθέτης έχει καταγράψει.